

PARALELIŲ PASAULIŲ LINK

SLIUŽINSKAS, Rimantas. *Lietuvių ir lenkų liaudies dainų sąsajos.*
Monografija. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2006, 532 p.

Rita Repšienė

Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Lietuvių ir lenkų tautas sieja daugybė dalykų: istorija, kultūra, tradicijos ir patirtys, tyrinėjimai ir ateities dilemos. Praeitis taip pat dėliotina šioje bendrybių grandinėje. Tradicinės kultūros lobynas išties yra neišsemiamas šaltinis dabarties studijoms ir bendrybių plėtotėms.

Visų pirma tai archyvinės medžiagos, sukauptos ir saugomos didžiausiuose Lietuvos ir Lenkijos folkloro archyvuose, apibendrinimas ir paskelbimas. Rimanto Sliužinsko monografija puikiai atlieka šį uždavinį. 1995 metais apsilankęs Lenkijos mokslų akademijos Muzikologijos instituto Muzikinio folkloro archyve Varšuvoje autorius rado itin įdomios medžiagos abiejų tautų šios srities tyrimams. 1959 metais Suvalkų vaivadijoje užrašytos lietuvių ir lenkų kalbomis atliekamos dainos buvo tyrinėtojo iššifruotos, tekstai ir melodijos užrašyti popieriuje, keli šimtai lietuviškų dainų siužetų išversta į lenkų kalbą. Susitikus su lenkų kolegomis profesoriumi Ludvigu Bielawskiu, profesore Anna Czekanowska ir menotyros daktaru Piotru Dahligu kilo sumanymas aktualizuoti lyginamuosius lietuvių ir lenkų liaudies dainų tyrinėjimus. Ši monografija yra pirmasis žingsnis šiam sumanymui įgyvendinti.

Tęsiant žymiojo lenkų folkloristo ir muzikologo Oskaro Kolbergo lyginamuosius melodikos tyrinėjimus, plečiamas dainų repertuaro akiratis, pasirenkami įvairiausi komentavimo ir vertinimo aspektai, brėžiamos tolesnės veiklos gairės, būsimų projektų galimybės.

Nacionalinio tapatumo problema gana sudėtinga, ypač kai kalbame apie pasienio regionus. Kaip pavyzdys pateikiamas Suvalkų vaivadijos Šypliškių (*Szypliszki*) miestelio lenkų folkloro ansamblis „Pogranicze“ (vadovas J. Móravski), kuris dainuoja ne tik senąsias lenkų liaudies dainas, bet ir lietuvių liaudies dainų vertimus. Atskirai tyrinėtinas ir lietuviškojo Punsko krašto fenomenas Lenkijoje, ir Lietuvos lenkų kultūrinis paveldas, kaip savitas reikšmes suponuojantys reiškiniai.

Daugiau kaip šešių su puse šimto lietuvių ir lenkų liaudies dainų melodikos ir tekstų sąsajos aptariamojoje monografijoje pateikiamos išsamiai apžvelgus žanrus ir tipus. Pradedant archajiškiausiomis darbo dainomis ir baigiant literatūrinės kilmės dainomis bei liaudies dainų parodijomis, kuriamas bendras – abiejų tautų – tradicinio meloso rūmas. Tiesa, pasirenkama gana išmintinga pozicija: darbe nesiekama atsekti galimų regioninių ir chronologinių sąsajų ribų, daromos „tik gana atsargios, hipotetinio pobūdžio išvados“, atliekamas tik pirmasis lyginamųjų studijų etapas, teigiant, kad „daugumai lietuvių ir lenkų liaudies dainų būdinga tapati jų pateikėjų muzikinio mąstymo schema“, kaip tapatūs konstatuojami ir ištisi tekstų siužetai, kai dainuojama panašiomis ir skirtingomis melodijomis, tapatūs gali būti ir tam tikri poetiniai tekstų epizodai ar bendro pobūdžio poetinio veiksmo aplinka, panašūs personažai, atskiri poetiniai simboliai, pvz., lietuvių velykiniuose lalavimuose paplitęs „žaliojo vyno“ refrenas pasikartoja ir lenkų dainose. Vertingi ir šios knygos priedai: daugiau kaip du šimtus dainų pristatantis lietuvių ir lenkų dainynas, pavardžių, vietovardžių, dainų pateikėjų, užrašinėtojų, tekstų ir melodijų transkribuotojų rodyklės.

Daugiau kaip prieš penkiasdešimt metų žymiausias lietuvių filosofas Antanas Maceina studijoje „Das Volkslied als Ausdruck der Volkseele: Geist und Charakter der litauischen Dainos“, paskelbtoje Bonoje, Baltiškųjų tyrimų instituto leidinio *Commentationes Balticae* II tome, liaudies dainai suteikia ir šiandien aktualias nacionalinio tapatumo sugestijas, daina įvardijama kaip tautos sielos išraiška. Lietuvių ir lenkų dainų lyginamieji tyrimai įgalina kalbėti apie bendras tautų sielos paieškas, iš kartos į kartą perduodamos tautos dvasinę būtį išreiškiančios kūrybos prasmingus bendrumus ir skirtumus.